

بررسی مشکلات مدیریت کلاسهای تربیت بدنی از دیدگاه معلمان

❖ دکتر رحیم رضائی نژاد، دانشگاه کیلان
❖ دکتر مهر علی همتی نژاد، دانشگاه کیلان
❖ غلامرضا مالکی، کارشناس ارشد تربیت بدنی و علوم ورزشی

فهرست :

۴۱	چکیده
۴۲	مقدمه
۴۴	روش شناسی تحقیق
۴۵	یافته‌های تحقیق
۴۷	بحث و نتیجه گیری
۴۹	منابع و مأخذ

چکیده: هدف این تحقیق، بررسی سه جنبه از مشکلات مربوط به مدیریت کلاس تربیت بدنی است. ابزار گرد آوری اطلاعات، پرسشنامه بود که از مقاله‌ای مشابه عنوان تحقیق (مک کرمک) با اعتبار ۷۰ درصد، استخراج و ترجمه شد. ابتدا پرسشنامه برای اظهار نظر تخصصی، در اختیار هشت نفر از استادان گروه علوم تربیتی، مدیریت و تربیت بدنی قرار گرفت. پرسشنامه سه بعد مدیریت کلاس، شامل: مشکلات رفتاری شاگردان و روشهای کلاسداری بود و تأثیر سایر عاملهای آموزشی بر آن دو را اندازه گیری می کرد که پس از اصلاح و تنظیم در یک مطالعه رهنما، ۳۰ نفر از معلمان تربیت بدنی، دانشجویان و معلمان سایر شهرستانها به آن پاسخ دادند. اعتبار آن با استفاده از ضریب آلفا کرونباخ ۸۷ درصد، برآورد شد. این پرسشنامه در اختیار کل جامعه آماری، ۱۵۰ نفر معلم تربیت بدنی مدرسه های رهنمایی و دبیرستان شهر رشت قرار گرفت که ۱۲۸ پرسشنامه (۸۵/۳۳) باز گردانده شد. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات، از برنامه کامپیوتری «SPSS» و از آزمون «خی دو» برای آزمون فرضیه های تحقیق در سطح $P < 0.05$ استفاده شد. نتایج نشان دادند که مشکلات مربوط به سایر عاملهای آموزشی، شایع تر از مشکلات مربوط به رفتار شاگردان است. از بین مشکلات مربوط به سایر عاملهای آموزشی نیز، کمبود آموزش، مطالعه دیران و سپس امکانات رفاهی و آموزشی مدرسه، بالاترین اولویت را داشت. همچنین از دیدگاه دیران تربیت بدنی، پرخاشگری و بی نظمی، دو مشکل رفتاری شایع در اداره کلاس

تربیت بدنی است. از بین روشهای گوناگون کلاسداری، روش ارتباط مثبت عاطفی-اجتماعی، نظارت و کنترل بر کلاس، توسط معلمان بیشتر استفاده می‌شود.

را دشوار سازد. با وجود این لازم است که در همین شرایط موجود، ابعاد دیگری از تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌های کشور مورد تحقیق قرار گیرند تا اثر بخشی کلاس درس و شایستگی معلم تربیت بدنی افزایش یابد. صرف نظر از کمبود امکانات ورزشی، یکی از موضوعات مهم در مدیریت این کلاس، «آزادی حرکتی» و «رفتاری» دانش‌آموزان در محیط و فضای باز آموزشی است که حتی ممکن است به متداول شدن رفتارهای نادرست آموزشی در کلاس منجر شود. بی توجهی مربیان و معلمان تربیت بدنی به مسائل رفتاری دانش‌آموزان، یکی از عمده‌ترین موانع در آموزش موفق تربیت بدنی محسوب می‌شود. یکی از راههای مؤثر برای کاهش رفتارهای نادرست آموزشی در کلاسهای درس تربیت بدنی، به کاربردن شیوه‌های کلاسداری و مدیریت مؤثر در کلاس است (۶). طبق گفته‌های دوپل^۱، تحقیق درباره چگونگی اداره کلاس معلمان تازه کار، کم اهمیت‌تر از تجربه‌های کار ورزی کلاسداری نیست (۲۲). مربیان باید شرایطی را در کلاس ایجاد کنند که برنامه و طرح درس، از نظم و ترتیب برخوردار باشد تا دانش‌آموزان بدانند، در کلاس تربیت بدنی چه انتظاراتی از آنها داریم و چگونه باید رفتار کنند (۶). همچنین مطالعات گذشته داوینینگ^۲، فینک و سیدن‌تاپ^۳، و رینک^۴ بر اهمیت

واژه‌های کلیدی: مدیریت کلاس، راهکارها و آموزش تربیت بدنی

مقدمه

به نظر می‌رسد که چگونگی اداره کلاس تربیت بدنی در مدرسه، نسبت به سایر جنبه‌های کلاس کمتر مورد توجه قرار گرفته است (۱۱). معلم تربیت بدنی، مسئول مستقیم اداره کلاس و آموزش است. شاگردان در این کلاس می‌خواهند، بازی و حرکت کنند و آزدانه در هر زمان هدایت رفتار خود را بر عهده بگیرند. شاید آنها بر خلاف سایر کلاسهای آموزشی، کمتر از خود اطاعت و پیروی نشان می‌دهند یا می‌کوشند، نوع مشارکت فردی را خودشان تعیین کنند. در کلاس تربیت بدنی، معلم با شاگردانی رو به روست که از نیمکت جدا شده‌اند و خود را در فضای بسته و ساکت با کاغذ، مداد یا کتاب نمی‌بینند. اکنون، آنها فرصتی می‌یابند که بتوانند، به رفع خستگی و فشار پردازند و هر لحظه که خواستند، بنشینند، بدون یا از بازی دست بکشند. در چنین موقعیتی نمی‌توان، از روشهای متداول کلاسداری و تدریس برای سایر درسها استفاده کرد. حفظ آزادی، مشارکت فعال، لذت و شادی شاگردان، در کنار نظم و سازماندهی کلاس وظیفه‌ای بس دشوار است (۱۰).

تحقیقات توصیفی زیادی در زمینه امکانات ورزش مدرسه‌ها انجام گرفته‌اند. این نتایج نشان می‌دهند که کمبود امکانات می‌تواند اجرای وظایف شغلی معلم تربیت بدنی و مدیریت کلاس

1. Doyle, 1995
2. Downing, 1996
3. Fink & Seidentop, 1989
4. Rinke, 1993

رفتار شاگردان در کلاس است. وقتی معلم این توانایی را از دست می‌دهد که محیط بازی و فعالیت را ترک کند، شاید ترک کلاس به بی‌نظمی و اختلاف منجر نشود، اما وقتی معلم، شاگردان را به حال خود رها و آنها را ترک می‌کند، نظارت و سرپرستی خود را از دست می‌دهد. مشاهده رفتار و کردار مستمر شاگردان، برای جلوگیری از احتمال بروز هر آسیبی یا برای حفظ ایمنی کلاس، مسئولیتی خطیر است که نباید تعطیل شود. نداشتن نظارت و سرپرستی نه فقط احتمال آسیب را افزایش می‌دهد، بلکه لذت و شادی را نیز سلب می‌کند (۱۰).

صیوچی (۱۳۶۹) با بررسی عاملهای مؤثر در بی‌انضباطی دانش‌آموزان مدرسه‌های متوسطه دخترانه شهر تهران، به این نتیجه رسید که نداشتن تسلط علمی و تجربی معلمان، همچنین ناآشنایی آنها با اصول و مهارتهای تدریس، یکی از عاملهای مهمی است که باعث بی‌انضباطی در دانش‌آموزان می‌شود (۱۵). کورتیس و بنت^۱ با بررسی نظرات معلمان تازه کار در مورد نظم کلاس و سنجش طرز تلقیهای مربوط به روابط معلم-شاگرد نشان دادند که در ۹۳٪ از کلاسهای مورد آزمون، ارتباط ناهماهنگی بین معلمان و دانش‌آموزان وجود داشت. این نتیجه به نظر می‌رسد ارتباط مستقیمی با مشکلات انضباطی کلاسهای داشت که معلمان تازه کار آن را تجربه کرده بودند (۲۲). استون^۲ با بررسی مدیریت کلاس، چگونگی ارتقا بخشیدن به محیط مثبت

و ضرورت ثبات یک ساختار سازماندار در کلاسهای تربیت بدنی برای مدیریت مؤثر تأکید داشته‌اند (۲۵).

امروزه، معلمان تربیت بدنی از روشهای گوناگونی برای اداره کلاس استفاده می‌کنند. این روشها با توجه به شرایط حاکم بر کلاس یا حتی با توجه به خصوصیات شخصیتی معلم تربیت بدنی انتخاب شده‌اند (۱۱). تغییر یافتن هر یک از عاملها، مانند: هدف آموزشی، ویژگیهای دانش‌آموزان، محیط آموزشی و امکانات، مربی یا معلم تربیت بدنی را وادار می‌کند که همیشه از یک روش خاص استفاده نکند و برای رسیدن به هدفهای آموزشی، روشهای متنوعی را به کار برد. در واقع، معلم تربیت بدنی باید از تمام روشهای تدریس، چگونگی و کاربرد هر یک از آنها در مقاطع تحصیلی و سنی گوناگون، در شرایط متفاوت محیطی آگاهی کامل داشته باشد (۲). پری و تیلور^۱، ولفگانگ و گلیکمن^۲ ابراز داشتند که معلمان باید یاد بگیرند، چگونه از ابزار انضباطی برای دانش‌آموزانی استفاده کنند که هر یک دارای زمینه‌های فرهنگی گوناگون هستند (۲۲). یکی از الگوهای مدیریت کلاس که در اداره مطلوب کلاسهای تربیت بدنی مفید است، الگوی *L.M.T*^۳ است. معلم تربیت بدنی در این الگو از اداره کلاس، دانش‌آموزان را به گفت‌گو درباره اداره کلاس (تقویت قدرت انتخاب) و انجام فعالیت‌ها وادار و تشویق می‌کند. انتخاب موفقیت‌آمیز آنها، به کیفیت انجام کار و به مدت زمانی بستگی دارد که دانش‌آموزان (تقویت خلاقیت و حس مسئولیت‌پذیری) برای انجام فعالیت صرف می‌کنند (۱۱).

«نظارت» به معنای توانایی دیدن و مشاهده

1. Perry and Taylor, 1982
2. Wolfgang & Glikman, 1986
3. Lead Management Teacher
4. Curtis and Bennett, 1981
5. Stone, 1994

مدرسه و سن آنها ناشی شود.
 هـ. معلمان با سابقه نیز، ارزشها، عقاید شخصی، تجربه‌های قبلی تدریس، مقررات با آئین نامه‌ها را عمده‌ترین عاملهای اثر گذار در مدیریت کلاس خود بیان کردند.

روش‌شناسی تحقیق

این تحقیق از نوع توصیفی-تحلیلی است که با استفاده از پرسشنامه، به بررسی مشکلات مدیریت کلاسهای تربیت بدنی و روشهای کلاسهای معلمان، به صورت علی-مقایسه‌ای پرداخته است.

جامعه آماری تحقیق

جامعه آماری این تحقیق را ۱۵۰ نفر از معلمان تربیت بدنی و ورزش دوره راهنمایی و متوسطه شهر رشت تشکیل داده‌اند. پرسشنامه تحقیق، در اختیار کل جامعه آماری قرار گرفت و نتایج پرسشنامه‌های کامل ۱۲۸ معلم (۸۵/۳۳ درصد جامعه آماری) به عنوان نمونه تحقیق، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

ابزار تحقیق

همان طور که گفته شد، پرسشنامه تحقیق از مقاله‌ای مشابه عنوان تحقیق مربوط به مک کرمک (۱۹۹۷) انتخاب و ترجمه شد. محقق اصلی اعتبار این پرسشنامه را ۷۰ درصد محاسبه کرده پس

1. Positive learning environment
2. Self-concept
3. Talking out of turn
4. Non participation
5. Disinterest/Inattentive
6. Verbal abuse
7. Disobedience

یادگیری^۱، آثار آنها بر افزایش عملکرد و خود پنداره^۲ فراگیران، نشان داد که مواردی مانند: تبادل اندیشه معلمان و شاگردان، همراه شدن آنها با شاگردان و استفاده از فنون جدید یادگیری، در ارتقای یک محیط مؤثر کلاس درس نقش دارند. (۲۶). آن مک کورکماک در تحقیقی با عنوان «مشکلات، راهکارها و عاملهای اثر گذار بر مدیریت کلاس تربیت بدنی» نشان داد:

الف: بیشتر معلمان مرد مشکل رفتاری شاگردان را جلوه‌گیری از شرکت سایرین^۳، معلمان زن هم، بیشتر شرکت نکردن^۴، بی توجهی یا نبودن جذابیت^۵ را جزو مشکلات رفتاری شایع بیان کردند.

ب. معلمان زن کم سابقه و با سابقه، شایع شدن سؤاستفاده‌های کلامی^۶ (بددهنی) و نافرمانبرداری^۷ را بیشتر گزارش دادند. البته بین معلمان کم سابقه و با سابقه، هیچ تفاوت معنی داری در زمینه مشکلات مدیریتی مشاهده نشد.

ج. معلمان کم سابقه از راهکارهای باز دارنده‌ای مانند دستور و فرمان، در کنار راهکارهای حمایتی مانند راهنمایهای صریح استفاده کردند. اما معلمان با سابقه، اغلب روی راهکارهای بازدارنده رفتار مشکلازا، مانند: روابط مثبت، جایزه، تشویق و بی‌ریایی، همانند راهکارهای مدیریتی تأکید ورزیدند.

د. معلمان کم سابقه، تجربه‌های اولیه تدریس، معلمان همکار، مدیر مدرسه و تجربه‌های دوران دانش آموزی خود را از عاملهای اصلی اثر گذار بر نحوه کلاسهای دانستند. این پاسخها ممکن است، از کمبود تجربه تدریس در

یافته‌های تحقیق

براساس اطلاعات توصیفی، ۱/۲۸٪ دبیر تربیت بدنی با مدرک دیپلم و ۱۹/۵٪ با مدرک تحصیلی غیر تربیت بدنی به توجه جدی نیاز دارند و به نظر می‌رسد که به تدریج، باید از معلمان متخصص استفاده شود. این معلمان، از آموزش ضمن خدمت خوبی برخوردارند و با شرکت در کلاسهای داوری و مربیگری، تجربه شغلی آنها افزایش می‌یابد. مقایسه بین مشکلات مربوط به رفتار شاگردان با سایر عاملهای آموزشی نشان داد که مشکلات مربوط به سایر عاملهای آموزشی، شایع‌تر از مشکلات مربوط به رفتار شاگردان است. مقایسه بین مشکلات مدیریتی مربوط به رفتار دانش‌آموزان در کلاسهای معلمان با سابقه و کم سابقه نشان داد که بین این دو گروه، تفاوت معنی‌داری وجود نداشت و هر دو گروه، عامل «پرخاشگری» و «بی‌نظمی» را شایع‌ترین مشکلات بیان کرده‌اند (جدول ۱). همچنین بین این دو گروه، تفاوت معنی‌داری درباره روشها کلاس‌داری وجود نداشت و هر دو گروه، «نظارت»، «کنترل»

از ترجمه مقاله، در مرحله اول برای افزایش روایی، هشت نفر از اعضای هیأت علمی گروههای علوم تربیتی، مدیریت و تربیت بدنی آن را مورد بازبینی و اصلاح قرار دادند. در مرحله دوم با مطالعه راهنما، ۳۰ نفر از معلمان تربیت بدنی ودانشجو- معلم سایر شهرستانها به سوالات پرسشنامه پاسخ دادند. اعتبار این پرسشنامه با ضریب آلفا کرونباخ ۸۷ درصد محاسبه شد.

روش جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات

پرسشنامه تحقیق با داشتن معرفی‌نامه رسمی از سازمان آموزش و پرورش استان گیلان و با مراجعه مستقیم، در اختیار کل جامعه آماری قرار گرفت و پس از ۳۰ روز جمع‌آوری شد. ضمن استفاده از آمار توصیفی، در طبقه‌بندی اطلاعات از برنامه کامپیوتری «SPSS» و برای تجزیه و تحلیل استنباطی یافته‌های تحقیق، از آزمون «خی دو» در سطح معنی‌داری $P \leq 0/05$ استفاده شده است.

جدول ۱. درصد شایع شدن مشکلات رفتاری در دانش‌آموزان (گزینه‌های زیاد و بسیار زیاد)

مشکل رفتاری	جنسیت		میزان تحصیلات		سن		سابقه شغلی		رشته تحصیلی		مقطع تحصیلی	
	مرد	زن	فوق دیپلم و پایین‌تر	لیسانس و بالاتر	کمتر از ۴۰ سال	بیشتر از ۴۰ سال	کمتر از ۱۰ سال	بیشتر از ۱۰ سال	تربیت بدنی	غیرتربیت بدنی	دبیرستان	راهنمایی
پرخاشگری	۳۳/۳	۱۶/۴	۲۹/۷	۲۰	۲۳/۴۳	۲۶/۳۰	۵/۷	۴۴	۳۵/۵۴	۱۱/۲	۲۷/۳۴	۲۲/۴
بی‌نظمی	۲۷/۴۸	۲۵/۰۸	۲۸/۱	۲۰	۲۳/۵۶	۲۴/۴۸	۵/۷	۴۳/۳۱	۳۷/۷۶	۱۰/۲۸	۲۶/۴۳	۲۱/۶۲
تنبلی	۲۱/۱	۱۹/۸	۲۳/۷	۱۷/۲	۲۰/۸۴	۲۰	۴/۲	۳۶/۷	۳۲	۸/۵	۲۳	۱۸
کل	۱۷/۳۵	۱۹/۳۳	۲۷/۴	۱۹/۳	۲۲/۸۵	۲۳/۸۰	۵/۳۵	۴۱/۳۴	۳۶/۵	۱۰/۱	۲۵/۸	۲۰/۹

جدول ۲. درصد روشهای متداول کلاسداری معلم در کنترل مشکل (گزینه های زیاد و بسیار زیاد)

ویژگی	جنسیت		میزان تحصیلات		سن		سابقه شغلی		رشته تحصیلی		مقطع تحصیلی	
	مرد	زن	فوق دیپلم و بالاتر	لیسانس و بالاتر	کمتر از ۴۰ سال	بیشتر از ۴۰ سال	کمتر از ۱۰ سال	بیشتر از ۱۰ سال	تربیت بدنی	غیر تربیت بدنی	دبیرستان	راهنمایی
نظارت و کنترل	۴۶/۸۸	۴۱/۰۱	۵۳/۵	۳۴/۳۷	۴۲	۲۵/۹	۱۱/۳	۷۶/۵۶	۶۹/۵	۱۸/۳۵	۴۸/۶۳	۳۹/۲۵
تنبيه	۲۰/۷	۷/۴۲	۱۶/۴	۱۱/۷	۱۴/۰۶	۱۴/۰۶	۴	۲۴/۲۱	۲۱/۱	۷	۱۴/۵	۱۳/۶۷
ارتباط مثبت عاطفی - اجتماعی	۴۸/۴	۳۶/۷	۵۱/۵۷	۳۳/۴	۴۲/۷۷	۴۲/۳۸	۱۱/۵	۷۳/۶۳	۶۷/۸	۱۷/۴	۴۸	۳۷
تشویق و ارتباط با والدین	۴۷/۳	۳۵/۹	۵۲/۳۴	۳۱	۳۹/۸۴	۴۳/۳۵	۱۰/۱	۷۳	۶۵/۶۲	۱۷/۵	۴۴/۵۳	۳۸/۶۷
قوانین و مقررات	۴۰/۳۶	۲۷/۶	۴۰/۶	۲۷/۳۴	۳۲/۲۹	۳۵/۶۸	۹/۶	۵۸/۳۳	۵۳/۴	۱۴/۶	۳۸	۳۰
ارتباط کلامی و استدلالی	۴۶/۷	۳۵/۴۷	۴۹/۵	۳۲/۶۵	۴۰/۳۱	۴۱/۸۷	۱۱/۱	۵۵/۴۷	۶۴	۱۸	۴۵/۸	۳۶/۴
کل	۴۳/۶	۳۳/۱	۴۶/۳	۳۰/۱	۳۷/۳	۳۹/۲۱	۱۰/۲	۶۲/۴	۶۰/۱۵	۱۶/۳	۴۲/۳۸	۳۴/۱

جدول ۳. درصد مشکلات متداول مربوط به سایر عاملهای آموزشی (گزینه های زیاد و بسیار زیاد)

ویژگی	جنسیت		میزان تحصیلات		سن		سابقه شغلی		رشته تحصیلی		مقطع تحصیلی	
	مرد	زن	فوق دیپلم و بالاتر	لیسانس و بالاتر	کمتر از ۴۰ سال	بیشتر از ۴۰ سال	کمتر از ۱۰ سال	بیشتر از ۱۰ سال	تربیت بدنی	غیر تربیت بدنی	دبیرستان	راهنمایی
عقاید و ارزشهای دبیر	۴۰/۹	۲۲/۶۵	۴۰/۴۶	۲۳/۱۸	۲۸/۳۸	۳۵/۱۵	۶/۸	۵۶/۷۸	۴۷/۴	۱۶/۱	۳۳/۸۵	۲۹/۶۹
آموزش و مطالبات دبیران	۴۶/۱	۳۸/۹	۵۳/۷	۳۱/۲۵	۳۹/۲۵	۴۵/۷	۸/۸	۷۶/۱۷	۶۶/۸	۱۸/۱	۴۶/۳	۳۸/۶۷
نگرش سایرین	۳۴/۱۱	۲۵/۲۷	۳۸/۸۵	۲۵/۵۲	۳۱/۷۷	۲۷/۶	۱۰/۱	۴۹/۲۱	۴۹/۲	۱۰/۱	۳۷	۲۲/۴
امکانات رفاهی	۴۶/۸۷	۳۳/۶	۴۸/۸	۳۲/۴۲	۳۹/۴۵	۴۱/۸۰	۵	۳۵/۵۵	۶۳/۶۷	۱۷/۵۷	۴۷/۲۶	۳۴
کل	۴۱/۹۳	۵۴/۳۰	۴۴/۶	۲۸	۳۴/۷	۳۷/۹۰	۸/۹	۶۳/۷۳	۵۷	۱۵/۶	۴۱	۳۱/۶

۳۰ سال گذشته مدرسه های کشور، کمبود امکانات ورزشی را یکی از مشکلات اصلی عنوان کرده است. از طرف دیگر نبودن آموزش و باز آموزی یا کمبود اطلاعات دبیران نیز، دومین مشکل در برخی از این تحقیقات مطرح شده است. در این باره، نمازی زاده (۱۳۵۳) مهم ترین مشکل مدرسه ها را در ۲۸ سال گذشته کمبود فضای ورزشی بیان کرده است. کاشف و مجتهدی (۱۳۶۸)، فریبا کریمی (۱۳۶۹)، بهرام پازوکی (۱۳۷۱)، سعید دقیقه رضایی (۱۳۷۱) محسن شیرعلی (۱۳۷۱)، لطیفی (۱۳۷۲)، عباسی نیا (۱۳۷۳)، شنیدی (۱۳۷۶) و بلالی (۱۳۷۹) با اولویت بندیهای گوناگون کمبود امکانات ورزشی و کمبود سطح علمی دبیران را دو مشکل اثر گذار بر کلاس تربیت بدنی و ورزش نام برده اند. این نتایج نشان می دهند، اگر چه تدارک امکانات ورزشی در مدرسه ها از جمله وظایف دبیران نیست و تربیت بدنی آموزش و پرورش باید در ارتقای علمی ایشان برنامه ریزی کند، ولی دبیران نیز باید بکوشند که توانایی، تسلط علمی و تجربی خود را گسترش دهند. جونلا (۱۹۶۸)، سوارز و پورتلا (۱۹۷۴) نیز امکانات و تجهیزات ورزشی را یکی از عاملهای بسیار مؤثر در اجرای برنامه تربیت بدنی مدرسه ها می دانند. البته به نظر می رسد که مشکل نبود امکانات و فضاهای ورزشی، در بسیاری از کشورهای جهان برطرف شده است.

بنابراین، از بین مشکلات مربوط به سایر عاملهای آموزشی، ابتدا آموزش و مطالعه دبیران، سپس امکانات رفاهی آموزشی مدرسه از مهم ترین مشکلاتی است که بر آموزش و کلاسداری معلم تأثیر می گذارد. در این تحقیق، معلمان کم سابقه

«ارتباط مثبت عاطفی - اجتماعی» را از مؤثرترین روشهای در کنترل کلاس بیان داشته اند (جدول ۲). از طرف دیگر، با مقایسه مشکلات مدیریتی مربوط به سایر عاملهای آموزشی بین معلمان با سابقه و کم سابقه نشان داده شد که این مشکلات بیشتر از طرف معلمان با سابقه بیان شده و تأکید بیشتر، روی مشکل آموزش و مطالعات دبیران بوده است (جدول ۳).

بین مشکلات مدیریتی مربوط به رفتار دانش آموزان؛ مشکلات مدیریتی مربوط به سایر عاملهای آموزشی در دو گروه معلمان زن و مرد، تفاوت معنی داری وجود نداشت. معلمان مرد در کنترل کلاس، بیشتر از روش ارتباط مثبت عاطفی - اجتماعی و معلمان زن، از نظارت، کنترل و ارتباط مثبت عاطفی - اجتماعی بهره می بردند. مقایسه مشکلات رفتاری شاگردان، مشکلات مربوط به سایر عاملهای آموزشی و روشهای کلاسداری معلمان، با توجه به سن، میزان تحصیلات، مقطع تدریس، ناحیه تدریس، تعداد کلاسهای داوری و مربیگری ضمن خدمت و رشته تحصیلی، تفاوت معنی داری را نشان نداد. فقط معلمان بالاتر از ۴۰ سال، مشکلات مربوط به سایر عاملهای آموزشی را با درصد بیشتری (گزینه های زیاد و بسیار زیاد) گزارش کرده اند. از نظر معلمان، مشکلات رفتاری دانش آموزان ناحیه دو بیشتر از معلمان ناحیه یک بود.

بحث و نتیجه گیری

نتایج تحقیق نشان دادند که رفتار شاگردان در کلاسداری دبیران مشکل زیادی ایجاد نمی کند، اما سایر عاملهای آموزشی در مدیریت کلاس تأثیر بیشتری می گذارند. از بین چهار عامل آموزشی، عامل آموزش و مطالعه دبیران اثر بیشتری بر مدیریت کلاس گذاشته است. بیشتر تحقیقات

کلاسداری و مدیریت کلاس، در کنترل و اداره موفق مشکلات مربوط به رفتار شاگردان بود. از بین شش روش کلاسداری، دو روش نظارت و کنترل، ارتباط مثبت عاطفی + اجتماعی، از دیدگاه دبیران تأثیر بیشتری در کنترل کلاس داشت. مک کورماک (۱۹۹۷) نیز وجود روابط مثبت، جایزه و تشویق را از راهکارهای مفید در اداره کلاس بیان کرده است. استون (۱۹۹۴) تبادل اندیشه معلمان و شاگردان، همراه شدن با شاگردان و ارائه فنون جدید یادگیری را در ارتقای محیط مؤثر کلاس درس مهم می‌داند. دبیران مرد از همه روشهای اداره کلاس، به ویژه از روش ارتباط مثبت عاطفی - اجتماعی و تشویق، بیشتر از سایر روشها استفاده می‌کردند. ولی استفاده از روش نظارت و کنترل در بین دبیران زن، شایع‌تر از سایر روشها بود. به طور کلی، این تحقیق نشان داد که از دیدگاه دبیران تربیت بدنی، دو مشکل رفتاری پرخاشگری و بی‌نظمی، از رفتارهای شایع در اداره کلاس تربیت بدنی هستند. یقیناً این موضوع به بررسی بیشتری نیاز دارد. از بین سایر عاملهای اثرگذار در اداره کلاس نیز آموزش، مطالعه دبیران، امکانات و فضاهای ورزشی، از دیدگاه معلمان بیشترین تأثیر را در مدیریت کلاس دارند. بنابراین، باید با دیدگاه کلی و فراگیر، مشکلات شغلی دبیران تربیت بدنی را مورد پژوهش قرار داد. در آخر، نکته مهم و جالب توجه این است که با وجود شیوع این دو مشکل رفتاری و کمبود امکانات برای اجرای فعالیتهای ورزشی، دبیران تربیت بدنی هنوز ارتباط مثبت عاطفی - اجتماعی، تشویق، نظارت و کنترل را از جمله روشهای مؤثر برای اداره کلاسهای تربیت بدنی در نظر گرفته‌اند.

«نگرش سایرین» و معلمان با سابقه «آموزش و مطالعات» دبیران را مهم‌تر از سایر عاملها بیان کرده‌اند. ولی در تحقیق مک کورماک (۱۹۹۷) معلمان کم سابقه، «تجربه‌های» تدریس و «نگرش سایرین» را از تأثیر گذارهای عمده بر نحوه کلاسداری و معلمان با سابقه، «ارزشها»، «عقاید شخصی» و «تجربه‌های قبلی» را مهم بیان کرده‌اند. صبوچی (۱۳۶۹) نیز دریافت که نداشتن تسلط علمی و تجربی معلمان و ناآشنایی آنها با اصول و مهارتهای تدریس، یکی از عاملهای مهم بی‌انضباطی دانش‌آموزان به حساب می‌آید. محسن شیر علی (۱۳۷۱) به این نتیجه رسید که میزان مطالعه معلمان تربیت بدنی در ارتباط با شغلشان در حد متوسط است. در نتایج تحقیقات داخلی، «آموزش»، «مطالعات دبیران»، «امکانات رفاهی و ورزشی» از بین سایر عاملهای آموزشی مورد توجه قرار گرفته‌اند که تا حدود زیادی با نتایج این تحقیق همخوانی دارند.

بررسی مشکلات مربوط به رفتار شاگردان نشان داد که به ترتیب: پرخاشگری، بی‌نظمی و تنبلی بسیار شایعند و چون پرخاشگری از نظر دبیران مرد (مدرسه‌های پسرانه)، در مدرسه‌های راهنمایی و از نظر دبیران کم سابقه بیشتر گزارش شده است، این موضوع را می‌توان از جنبه‌های متفاوت رشد شخصیت نوجوان (در دوره راهنمایی و دبیرستان)، اجتماعی - فرهنگی و حتی کمبود امکانات و تجهیزات ورزشی مورد بررسی قرار داد. اگر چه در این تحقیق، مشکل تنبلی در رتبه سوم قرار گرفته است، ولی مک کورماک (۱۹۹۷) به ترتیب: تنبلی و بی‌توجهی شاگردان را مشکل اصلی دبیران مرد و زنان بیان کرده است. متغیر سوم در این تحقیق، اهمیت روشهای

منابع و مأخذ

۱. امین، م. ۱۳۷۱. علل و عامل‌های بی‌نظمی و شلوغ دانش‌آموزان در کلاس. ماهنامه آموزشی و پژوهشی رشد معلم. شماره ۲. آبان.
۲. پازوکی، بهرام. (۱۳۷۰). بررسی مشکلات موجود در درس تربیت بدنی مقاطع تحصیلی راهنمایی و دبیرستان استان تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت مدرس.
۳. پویان فرد، علیرضا. (۱۳۷۴). روش تدریس در مدرسه‌های راهنمایی اداره کل تربیت بدنی وزارت آموزش و پرورش.
۴. نابش، محسن. ۱۳۷۵. بررسی مسائل آموزشی و اجرایی درس تربیت بدنی در نظر مدیران و معلمان ورزش سه مقطع تحصیلی دختر و پسر در شهرستان قسا. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت مدرس. ۵. جی اسمیت، کولین و لامسلت، روبرت. ۱۳۷۵. «مدیریت مؤثر در کلاس درس (راهنمای معلمان و مدرسان)، ترجمه زهرا دباغیان، تهران.
۵. جی اسمیت، کولین و لامسلت، روبرت. ۱۳۷۵. «مدیریت مؤثر در کلاس درس (راهنمای معلمان و مدرسان)، ترجمه زهرا دباغیان، تهران.
۶. دباغان، ابوالقاسم. ۱۳۷۹. «مدیریت کلاس تربیت بدنی»، ماهنامه ورزش و ارزش، شماره ۱۵۱.
۷. دقیقه رضایی، سعید. ۱۳۷۱. «بررسی وضعیت تربیت بدنی در مدرسه‌های پسرانه استان خراسان»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم.
۸. رضاییان، علی. ۱۳۷۹. «اصول مدیریت»، انتشارات سمت.
۹. رضائی نژاد، رحیم. ۱۳۸۰. «بررسی و مقایسه رفتار حمایتی مدیران، عامل‌های نگهدارنده و استرس شغلی مربیان تربیت بدنی دانشگاه‌های کشور»، رساله دوره دکترا، دانشگاه تهران.
۱۰. رضائی نژاد، رحیم. ۱۳۸۰. «تربیت بدنی در مدرسه‌ها»، کتاب درسی چاپ نشده، دانشکده تربیت بدنی، دانشگاه گیلان.
۱۱. زرین آبادی، سیامک. ۱۳۸۰. «روشهای اداره ساعات درس تربیت بدنی در مدرسه‌ها (مشکلات و راهکارها)، ماهنامه ورزش و ارزش، شماره ۱۵۹.
۱۲. سلیمانی، حسین. ۱۳۷۶. «بررسی شیوه‌های برخورد با اختلالات رفتاری دانش‌آموزان دبیرستانهای پسرانه اصفهان از دیدگاه مدیران و معلمان»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه اصفهان.
۱۳. سیدعباس زاده، میر محمد. ۱۳۷۱. «معلمان و روشهای کنترل کلاس»، فصلنامه علمی-پژوهشی دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تهران، سال پانزدهم، شماره ۱-۲.
۱۴. شنیدی، مرتضی. ۱۳۷۶. «بررسی عامل‌های مؤثر در مدیریت اثربخش کلاس درس براساس نظرات دبیران مقطع متوسطه شهرهای استان بوشهر»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی دانشگاه اصفهان.
۱۵. صیوخی، فرحناز. ۱۳۶۹. «بررسی عامل‌های مؤثر در بی‌انضباطی دانش‌آموزان مدرسه‌های متوسطه دخترانه شهر تهران»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.
۱۶. فتحی، مهرداد. ۱۳۷۱. «بررسی شیوه‌های رفتاری و آموزشی معلمان تربیت بدنی مدرسه‌های راهنمایی خراسان»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.
۱۷. کافی احمدی، علیرضا. ۱۳۷۸. «مدیریت مدرسه‌ها (از تئوری تا عمل)»، انتشارات احرار. تبریز.
۱۸. کاووسی، هاجر. ۱۳۷۷. «بررسی امکانات ورزشی و سنجش گرایشهای تربیت بدنی دانش‌آموزان دختر»، نشریه ورزش و ارزش، شماره ۱۳۷.

۱۹. مرزوقی، رحمت الله. ۱۳۷۶. «چگونگی برقراری ارتباط مدیریت و برقراری ارتباط در کلاس درس»، ماهنامه تربیت، سال دوازدهم، شماره دهم.
۲۰. مسیبی، فتح الله. ۱۳۸۰. «چهار سطح اداره کلاس درس تربیت بدنی»، ماهنامه رشدآموزش، تربیت بدنی، شماره ۶، سال دوم.
21. Bailey Gahan & Kaxeiskis Richard (2000) Management Classroom Discipline Preservice Teachers Perceptions of their Abilities and Those of inservice Teachers, Louisiana Teach University & University of Southern Mississippi.
22. Bonnie L. Park House (1991). The Management of sport (its Foundation and Application). Temple University.
23. Bonnied Pettifor. (1999) Physical Education Methods for classroom teachers, Human Kinetics, Third Edition.
24. Mc Cormack Ann (1997) Classroom Management Problems, Strategies and influences in Physical Education, European Physical Education Review. (2): 102 - 115.
25. Stone Larry Eugene (1994) An Investigation of classroom management and how it promotes a positive learning Environment, Dissertation, Walden University
26. Caple Susun. (1997). Learning to Teach P. E in the secondary school, Routledge.
27. Terry R., Thomas, Amelia M. Lee & Katherine T. (1988). Physical Education for children (concepts into practice) (southern Louisiana university . Human Kinetics Books, Champaign Illinois

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی